

องค์ประกอบความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง Determinants of success in secondary cities tourism

ชญญา พิริยานิช Chanya Piriyawanit¹รวีภา ธรรมโชติ Ravipha Thammachot²

อีเมล yoklinne@windowslive.com เบอร์โทรศัพท์ 0953691426

(Received: January 29, 2022; Revised: March 20, 2022; Accepted: May 20, 2022)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) องค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง (2) ปัญหาและแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา และ (3) รูปแบบหรือแนวทางการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้ตรรกะแบบอุปมาอุปไมยการเขียนกรณีศึกษาประเภทการศึกษาพหุกรณีและการสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนรวมทั้งสิ้น 55 คน ประกอบด้วยกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองของจังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสตูล

ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่าองค์ประกอบที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเมืองรองประสบความสำเร็จมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละเมือง ในขณะที่เมืองรองส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมในหลายด้าน อาทิ แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มาตรฐานที่พักอาศัย การคมนาคม ความเข้มแข็งของผู้นำ และความพร้อมของคนในชุมชน ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ อาทิ การสร้างทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นทดแทน การอนุรักษ์วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วิสัยทัศน์ของผู้นำ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างเครือข่าย และที่สำคัญความเข้มแข็งและจิตสำนึกของคนในชุมชนที่ถือเป็นหัวใจของการจัดการท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการเสนอรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองให้ประสบความสำเร็จ อีกทั้งเป็นการเสนอแนวคิดในการสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการท่องเที่ยวในเมืองรองของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของแต่ละเมืองรองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : (1) ความสำเร็จของการท่องเที่ยว องค์ประกอบหรือเงื่อนไขความสำเร็จของการท่องเที่ยว (2) เมืองรอง (3) ผู้นำ (4) คุณภาพชีวิต (5) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

¹ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

This research is researcher examines (1) the determinants of success in secondary cities tourism (2) the obstacles and the way to solve the solution (3) the guidelines of secondary cities tourism to sustainable tourism. This qualitative research using an inductive case writing method, multiple case study, and cross-case synthesis. Collect data from in-depth interviews and non-participant observation from 55 key informants in total. Consists of a group of policy makers, academic group, implementation policy leadership group and stakeholder groups related to the success of secondary city tourism management from Amnat Charoen province, Roi Et province, Buriram province and Satun province.

Result of research is that the elements that make secondary city tourism successful are similar and different depending on the context of each city while most of the secondary cities still lack of readiness in many aspects such as attractive tourist attraction, standard of residence, transportation, leadership strength and readiness of people in the community. Therefore, successful management of secondary city tourism requires various elements for example creating tourism resources to replace, way of tradition preservation, leader's vision, cooperation between the public and private sectors, networking and most importantly the strength and consciousness of people in the community that is considered the heart of tourism management in the secondary cities. This research proposes a model for successful tourism management in secondary cities and also proposes an idea to support tourism, especially tourism in secondary cities of Thailand to be genuinely consistent and appropriate to the context of each secondary city.

Keywords: (1) Tourism Success (2) Determinants of Tourism Success; Secondary City (3) Leadership (4) Quality of life (5) Tourist satisfaction

บทนำ

บทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเปรียบเสมือนเครื่องยนต์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้หลักให้กับหลายประเทศในโลกรวมถึงการช่วยลดอัตราความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา (World Tourism Organization: UNWTO, 2017, p.8) โดยที่การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพและทำให้คนในชุมชนมีรายได้และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม (Thano & Kote, 2015; P.2) นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรัฐบาลไทยเริ่มให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและได้มีการจัดทำนโยบายบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ในปี พ.ศ. 2522 ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่พึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงธุรกิจในช่วงโซ่อุปทานหลายประเภทธุรกิจตั้งเห็นได้จากในภาวะที่ประเทศประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ รายได้จากการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่ช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็ว

อย่างไรก็ตามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมักเกิดขึ้นเฉพาะในเมืองใหญ่จึงทำให้เป็นประเด็นที่มีกล่าวถึงอย่างมากคือการกระจุกตัวของนักท่องเที่ยวในเมืองหลัก เนื่องจากต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวไม่น่าสนใจและมีข้อจำกัดทางด้านการคมนาคมขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยววันน้อย รายได้จากการท่องเที่ยวเติบโตช้า เกิดความไม่สมดุลของทั้งจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด

ด้วยเหตุนี้แม้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะสร้างรายได้หลักให้กับประเทศไทยแต่เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนบางกลุ่มและในบางพื้นที่ที่มีความเจริญเท่านั้น ดังนั้นปัญหาที่มักเกิดกับประเทศในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนารวมถึงประเทศไทยคือจะทำอย่างไรให้มีการกระจายรายได้ทั่วทั้งประเทศ ไม่ “กระจุก” ตัวแค่บางจังหวัด ในทางกลับกันต้องทำให้รายได้จากการท่องเที่ยว “กระจาย” ไปในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองรองรวมถึงคนในชุมชนที่อาศัยอยู่ได้มีโอกาสในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองรองโดยคำนึงถึงแนวคิดนโยบาย แผนงานและโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนและพัฒนา รวมถึงวิธีการปฏิบัติงานของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในอันที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวหลังไหลมายังพื้นที่เมืองรองไม่ว่าจะด้วยวิธีการจัดการกับแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ การใช้อัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวคุณภาพที่คำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป โดยในการวิจัยนี้จะสามารถช่วยให้เมืองรองพื้นที่รองหรือจังหวัดรองสามารถพัฒนาศักยภาพการแข่งขันกับพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นไม่ว่าจะเป็นเมืองหลักหรือเมืองรองด้วยกันเองจากการนำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรองว่ามีเงื่อนไขที่สำคัญอะไรบ้าง โดยศึกษาเมืองรองแต่ละเมืองที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน และนำมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์เพื่อนำผลการศึกษาไปสู่ข้อสรุปเชิงทฤษฎี (analytic generalization)
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา การดำเนินโครงการในแต่ละเมืองว่ามีอะไรบ้าง และมีการดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
3. เพื่อศึกษารูปแบบหรือแนวทางการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2562 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 – 2564 ของกรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาแบบเจาะจง (purposive selection) และใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) จำนวน 4 จังหวัด และนำมาเป็นกรณีศึกษาของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุดในปี 2562 จำนวน 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดสตูลโดยมีการเจริญเติบโตของรายได้ร้อยละ 7.85 และ 4.72 ตามลำดับและจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวต่ำสุดในปี 2562 จำนวน 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีการเจริญเติบโตของรายได้ร้อยละ -0.05 และ 0.51 ตามลำดับ

แนวคิดและทฤษฎี

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความสำเร็จของการท่องเที่ยว
ความสำเร็จของการท่องเที่ยว หมายถึง ชีตความสามารถในการแข่งขันในอันที่จะลดความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ที่ทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ (Crouch & Ritchie, 1999, p. 138 และ Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., 2003, p. 3) นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนารักษาสีงแวดล้อมและสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความรู้สึกประทับใจที่ได้มาเยือนไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้กับแหล่งท่องเที่ยว (Lee, T. H. 2013, p. 38; Gabriela et al., 2006, p. 2)
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง
ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (tourism product) โดยเฉพาะวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนเนื่องจากเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น (Bramwell & Lane, 2012, pp. 1-7, Natalija et al., 2011, p. 9) นอกจากนี้ยังต้องพึ่งพาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (Currie & Falconer, 2014, pp. 162-172; Musa & Ndawayo, 2011, pp. 297-302, Virkar & Mallya, 2018, pp. 72-80) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในอันที่จะธำรงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมนิยมประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อนำกลับมาพัฒนาคนและท้องถิ่นอย่างแท้จริง (Suthamma Nitikasetsoontorn, 2015, หน้า 3-35, W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2386, พงนา สวนศรีม 2546, หน้า 14, Goodwin and Santilli's, 2009, p. 4 และ Kanko-Machizukuri, 2000, p. 7) นอกจากนี้ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้นำที่

มีทักษะในการจูงใจและสร้างทัศนคติที่ดีกับคนในชุมชน มีความสามารถเฉพาะตัวเพราะมีหน้าที่เป็นตัวแทนประสานงานระหว่างหน่วยงานภายนอกและคนในชุมชน (Blackman et al., 2004, pp. 59-70) ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันของภาครัฐและภาคเอกชนในการสร้างความสำเร็จทั้งโครงสร้างพื้นฐานระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ (Arthur, 2011, p. 4) และส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาเป็นการส่งเสริมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม (Law et al., 2016, pp. 295-305; Candrea et al., 2017, p. 38-56) นอกเหนือจากองค์ประกอบดังกล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเมืองรองให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องพึ่งพาเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Beritelli, 2015, pp. 1-44) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความยืดหยุ่นในการทำงาน (Luthe et al., 2012, pp. 1-17; Novelli et al., 2006, pp. 1141-1152; Cawley et al., 2007, pp. 405-420)

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และการสังเกตการณ์ ตลอดจนศึกษาจากเอกสารข้อมูลที่เป็นมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน และเลือกวิธีศึกษาแบบพหุกรณี (multiple case study research) ของการจัดการท่องเที่ยวเมืองรอง 4 จังหวัด

ผู้วิจัยนำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาทำตารางเพื่อหาประเด็นสำคัญที่มีความสอดคล้องกัน สร้างเป็นกลุ่มคำ (key word) หรือรหัสข้อมูล และนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูลเป็นตาราง (word table) เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาสังเคราะห์ข้ามกรณีศึกษา (cross case analysis)

ด้วยเหตุที่ยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเมืองรองมาก่อน ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษานำร่อง (pilot study) โดยการเลือกศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวจังหวัดน่านซึ่งเป็นเมืองรองที่มีการเจริญเติบโตของนักท่องเที่ยวในระยะ 1-3 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวทางในการศึกษาที่ชัดเจนและแคลงอีกทั้งยังเป็นหนึ่งในวิธีการตรวจสอบสามเส้า (triangulation) เพื่อสร้างความแม่นยำ (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของงานวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบหรือเงื่อนไขสำคัญของเมืองรองที่ประสบความสำเร็จ พบว่ามี 5 องค์ประกอบสำคัญ คือ ศักยภาพการท่องเที่ยว ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างเครือข่าย สังคมและวัฒนธรรม และวิสัยทัศน์ผู้นำ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลายส่วนเข้าด้วยกันเพื่อชดเชยข้อบกพร่องและเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน การปรับภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับศักยภาพที่มีอยู่เดิมและความเหมาะสมทั้งด้านกายภาพและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ความพยายามในการสร้างร่วมมือให้เกิดขึ้นกับภาคส่วนต่างๆ โดยยึดประโยชน์ของคนในพื้นที่เป็นสำคัญ การให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของแนวทางในการพัฒนาด้วยการมีส่วนร่วมและการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการท่องเที่ยว นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวและความรู้และสร้างสัมพันธ์ไมตรีไปพร้อมกัน นอกจากนี้วิสัยทัศน์ของผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จดังจะเห็นได้ว่าเมืองรองที่ประสบ

ความสำเร็จนั้นมิมีผู้นำที่มีแนวทางในการพัฒนาเมืองที่ไม่เหมือนใคร เป็นผู้นำที่กล้าเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาให้จังหวัดไปสู่เป้าหมายและทิศทางที่เหมาะสม

2. ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเมืองรองและวิถีดำเนินการแก้ไข พบว่า เมืองรองที่ประสบความสำเร็จสามารถก้าวข้ามอุปสรรคได้ด้วยการสร้างความแตกต่างของการท่องเที่ยวด้วยการนำทรัพยากรทางประวัติศาสตร์มาเป็นฐานในการพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่ทันสมัยโดยไม่ทิ้งความเป็นรากเหง้า อาทิ จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีความพยายามในการนำเสนอการท่องเที่ยวด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความแปลกใหม่และสม่ำเสมอ ในขณะที่จังหวัดสตูลซึ่งมีทรัพยากรทางทะเลที่สวยงามแต่พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ของกรมอุทยาน ทำให้เกิดแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นโอกาสโดยทำให้สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่ นอกจากนี้การเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาคเพื่อให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวใหม่มากขึ้น

3. แนวทางการท่องเที่ยวเมืองรองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า ต้องให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ได้เรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของแต่ละพื้นที่ พร้อมกับทำความเข้าใจจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมประเพณี เกิดจิตสำนึกในการรักและหวงแหนทรัพยากรและเรียนรู้ที่จะนำสิ่งเหล่านั้นมาผสมผสานกับแนวคิดการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของโลกที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการสร้างความยั่งยืนที่จังหวัดบุรีรัมย์ให้ความสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้นการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการหล่อหลอมให้คนเข้าใจบริบท รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดความเป็นตัวตนผ่านรูปแบบของการท่องเที่ยวชุมชนที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ในประเด็นขององค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองทั้ง 2 เมืองประสบความสำเร็จ พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยวว่ามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นแม่เหล็กในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญในระดับท้องถิ่น (Natalijia et al., 2011, p. 9; Bramwell & Lane, 2012, pp. 1-7) ประกอบกับการเสนอการท่องเที่ยวทางเลือกซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ด้วยการนำเสนอวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยสามารถพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวตามศักยภาพที่แตกต่างกันไป (Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., 2003, p. 68) และด้วยข้อจำกัดของต้นทุนทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทดแทน อาทิ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Gursoy & Rutherford, 2004, pp. 495-516) และ (Lee, 2013) อย่างไรก็ตามการดำเนินการกิจกรรมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไปไม่ได้หากขาดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการแบ่งปันทรัพยากร ข้อมูลข่าวสารและการประสานงานเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (Franco, Estevao, pp. 608-612) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเมืองรองซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลจึงขาดความพร้อมทั้งด้านต้นทุนทางการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมทางด้านต่างๆ จึงต้องอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐและการสนับสนุนจากทั้งภาคเอกชนและประชาชน (Arthur, 2011, p. 4) นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวช่วย

ทำให้เกิดการแบ่งปันกันทั้งในด้านความรู้ บุคลากรรวมถึงทรัพยากรท่องเที่ยว (Erkus et al., 2010, pp. 113-124) และ (Morrison et al., 2004, pp. 197-202) สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเกิดนวัตกรรมในการทำงาน (Luthe et al., 2012, pp. 1-17; Novelli et al., 2006, pp. 1141-1152; Cawley et al., 2007, pp. 405-420) ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยจิตสำนึกและความเข้มแข็งของคนในชุมชนเพราะหากชุมชนเข้าใจและยอมรับการท่องเที่ยวแล้วจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก (Andriotis & Vaughan, 2003, pp. 172-185; Kernel, 2005, pp. 151-164) อีกทั้งวิสัยทัศน์ผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว สามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว หรือสร้างเอกภาพ (Unity) และความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชา รวมถึงประชาชนคนในพื้นที่ดำเนินงานตามเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ภาวะผู้นำแบบนี้จึงจะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องพึ่งพาปัจจัยกระตุ้น (motivating factor) คือ การผลักดันจากการเมือง เนื่องจากการเมืองมีความสัมพันธ์กับการบริหารประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้แผนงานที่ได้กำหนดไว้บรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในประเด็นปัญหาและอุปสรรค พบว่า การเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวด้วยการนำวิถีชีวิตชนบทรอบริเวณประเพณีมาเป็นแกนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองรอง (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2386) รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวจะช่วยลดข้อขัดแย้งด้านทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวในเมืองรอง อย่างไรก็ตามการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนและปัญหาที่อาจเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2411)

3. ในประเด็นความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเมืองรอง พบว่า การดูแลในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีค่าและสิ่งแวดล้อม (Lo et al., 2012, pp. 59-65) การสร้างสมดุลด้วยการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเลือกนักท่องเที่ยวคุณภาพ จะช่วยสร้างความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันในระยะยาว (Diao, 2012, pp. 689-693)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ในประเด็นขององค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองทั้ง 2 เมืองประสบความสำเร็จ พบว่า ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เมืองท่องเที่ยวรองประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดทางด้านทรัพยากรท่องเที่ยวว่ามรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นแม่เหล็กในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญในระดับท้องถิ่น (Natalija et al., 2011, p. 9; Bramwell & Lane, 2012, pp. 1-7) ประกอบกับการเสนอการท่องเที่ยวทางเลือกซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว ด้วยการนำเสนอวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยสามารถพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวตามศักยภาพที่แตกต่างกันไป (Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., 2003, p. 68) และด้วยข้อจำกัดของต้นทุนทางการท่องเที่ยวจำเป็นต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวเพื่อทดแทน อาทิ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Gursoy & Rutherford, 2004, pp. 495-516) และ

(Lee, 2013) อย่างไรก็ตามการดำเนินการกิจกรรมจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลไปไม่ได้หากขาดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการแบ่งปันทรัพยากร ข้อมูลข่าวสารและการประสานงานเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ (Franco, Esteveo, pp. 608-612) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเมืองรองซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกลจึงขาดความพร้อมทั้งด้านต้นทุนทางการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและความพร้อมทางด้านต่างๆ จึงต้องอาศัยการส่งเสริมจากภาครัฐและการสนับสนุนจากทั้งภาคเอกชนและประชาชน (Arthur, 2011, p. 4) นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดการแบ่งปันกันทั้งในด้านความรู้ บุคลากรรวมถึงทรัพยากรท่องเที่ยว (Erkus et al., 2010, pp. 113-124) และ (Morrison et al., 2004, pp. 197-202) สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและเกิดนวัตกรรมในการทำงาน (Luthe et al., 2012, pp. 1-17; Novelli et al., 2006, pp. 1141-1152; Cawley et al., 2007, pp. 405-420) ทั้งนี้ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยจิตสำนึกและความเข้มแข็งของคนในชุมชนเพราะหากชุมชนเข้าใจและยอมรับการท่องเที่ยวแล้วจะนำไปสู่การท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก (Andriotis & Vaughan, 2003, pp. 172-185; Kernel, 2005, pp. 151-164) อีกทั้งวิสัยทัศน์ผู้นำมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว สามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว หรือสร้างเอกภาพ (Unity) และความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชา รวมถึงประชาชนคนในพื้นที่ดำเนินงานตามเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน ภาวะผู้นำแบบนี้จึงจะเป็นผู้นำที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จซึ่งนอกจากจะต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องพึ่งพาปัจจัยกระตุ้น (motivating factor) คือการผลักดันจากการเมือง เนื่องจากการเมืองมีความสัมพันธ์กับการบริหารประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้แผนงานที่ได้กำหนดไว้บรรลุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในประเด็นปัญหาและอุปสรรค พบว่า การเพิ่มคุณค่าให้กับการท่องเที่ยวด้วยการนำวิถีชีวิตชนบทธรรมนิยมประเพณีมาเป็นแกนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเมืองรอง (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2386) รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวจะช่วยชดเชยปัญหาต้นทุนทางทรัพยากรท่องเที่ยวในเมืองรอง อย่างไรก็ตามการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชนด้วยการเปิดโอกาสให้เข้ามาสู่กระบวนการตัดสินใจ จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน และปัญหาที่อาจเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือน (W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai., 2011, p. 2411)

3. ในประเด็นความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเมืองรอง พบว่า การดูแลในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีค่าและสิ่งแวดล้อม (Lo et al., 2012, pp. 59-65) การสร้างสมดุลด้วยการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว การเลือกนักท่องเที่ยวคุณภาพ จะช่วยสร้างความสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันในระยะยาว (Diao, 2012, pp. 689-693)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ท่องเที่ยว
ภาครัฐควรพิจารณาความพร้อมด้านศักยภาพการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมถึงความเหมาะสมของต้นทุนด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่เพื่อนำจุดแข็งมาพัฒนาส่งเสริมให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องวิถีชีวิตของชุมชนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ภาครัฐควรขับเคลื่อนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาอยู่ในกระบวนการวางแผน กำหนดทิศทางที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อสร้างเสถียรภาพทั้งความสามัคคี และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

3. ส่งเสริมให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานของผู้นำ

ภาครัฐควรพิจารณาการดำรงตำแหน่งของผู้นำ การเปลี่ยนแปลงผู้นำบ่อยครั้งอาจนำมาสู่การไม่สานต่องานเดิมเนื่องจากแนวคิดทัศนคติที่แตกต่างกันในแต่ละผู้นำ รวมถึงการขาดความเชื่อมั่นของผู้ได้บังคับบัญชาทำให้งานที่ดำเนินอยู่ต้องหยุดชะงักและต้องอาศัยระยะเวลาในการเริ่มต้นใหม่ตลอดเวลา ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรประเมินศักยภาพของพื้นที่เพื่อหารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมด้วยการสร้างลักษณะเฉพาะตัวที่มาจากตัวตนของเมืองอย่างแท้จริง เพราะเมื่อมีการสร้างอัตลักษณ์ของจังหวัดได้ชัดเจนความรู้สึกหวงแหนและความผูกพัน (engagement) จะเกิดขึ้นและเป็นการให้คุณค่าของความต่างซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ ปลูกจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวให้กับคนในพื้นที่

ควรให้โอกาสคนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทาง เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในพื้นที่จนเกิดเป็นความเข้มแข็งที่จะร่วมพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาเมือง เนื่องจากหากชุมชนมีความเข้มแข็ง มุ่งมั่นที่จะดำเนินตามนโยบายและแผนงานแล้วย่อมเกิดความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ควรสร้างให้นักท่องเที่ยวรู้สึกหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและเคารพในสถานที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เข้าใจความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต เนื่องจากจะช่วยสร้างความผูกพันระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาพบว่า วิสัยทัศน์ผู้นำมีผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเมืองรอง ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำว่าภาวะผู้นำแบบใดที่น่าจะมีส่วนสร้างความสำเร็จให้กับการท่องเที่ยวเมืองรอง

2. ควรศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละเมืองท่องเที่ยวเมืองรอง

3. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบความสำเร็จของเมืองท่องเที่ยวเมืองรองในแต่ละภาคเพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบและความสำเร็จของเมืองท่องเที่ยวเมืองรองในบริบทที่แตกต่างกัน

4. ควรศึกษาเพิ่มเติมด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจรูปแบบการท่องเที่ยวเมืองรองให้ชัดเจน เนื่องจากการค้นหาคำตอบจากงานวิจัยบางส่วนจำเป็นต้องอาศัยการวิจัยเชิงปริมาณ

เอกสารอ้างอิง

- Andriotis, K., & Vaughan, D.R. (2003). Urban residents' attitudes towards tourism development: The case of Crete. *Journal of Travel Research*, 42(2), 172-185.
- Arthur L. Smith. (2011). "Public-Private Partnerships (PPPs) for Sustainable Tourism". P.4
- Beritelli, (2015). Tourist destination governance through local elites - Looking beyond the stakeholder level, 1-44.
- Blackman. A., Foster, F., Hyvonen, T., Bronwyn, J., Kuilboer, A., & Moscardo, G. (2004). Factors contributing to successful tourism development in peripheral regions. *Journal of Tourism Studies*, 15(1), 59-70.
- Bramwell, B., & Lane, B. (2012). Towards innovation in sustainable tourism research? *Journal of Sustainable Tourism*, 20(1), 1-7.
- Candrea, A., Constantin, C. and Ispas, A., (2017). Public-Private Partnerships for a Sustainable Tourism Development of Urban Destinations. The Case of Brasov, Romania. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 13(SI), (pp. 38-56). 10.24193/tras.SI2017.3
- Cawley, M.; Marsat, J. B.; Gillmor, D. A. (2007). Promoting integrated rural tourism: Comparative perspectives on institutional networking in France and Ireland. *Tourism geographies: An international journal of tourism space, place and environment*, vol. 9, no. 4, pp. 405-420.
- Crouch, G. & Ritchie, J. (1999). Tourism, competitiveness and societal prosperity. *Journal of Business Research*. N.44. p.138
- Currie, C., & Falconer, P. (2014). Maintaining sustainable island destinations in Scotland: The role of the transport-tourism relationship. *Journal of Destination Marketing & Management*, 3(3), 162-172.
- Diao, Z. (2012). Study on development Patterns of rural tourism in china problems of rural tourism in China. In *Technology for Education and Learning* (pp. 689-693).
- Erkus-Ozturk, H., & Eraydin, A. (2010). Environmental governance for sustainable tourism development: Collaborative networks and organization building in the Antalya tourism region. *Tourism Management*, 31(1), 113-124. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tourman.2009.01.002>.
- Franco Mario, Cristina Maria Santos Estevao., (2010). The role of tourism public-private partnership in regional development: A conceptual model proposal. P. 608-612.
- Gabriela Carmen Pascariu & Dragan Gabriela. (2006). The Role of Public-Private Partnership in the Sustainable Development of the Rural Tourist Destinations. pp. 2, 7-9.
- Goodwin and Santilli's (2009: 4) อ้างถึงใน MLA (Modern Language Assoc.) Fletcher,

- Vivian. Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc, 2016. APA (American Psychological Assoc. Fletcher, V. (2016). Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc. Pp.4
- Gursoy, D., & Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: an improved structural model. *Annals of Tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Kanko-Machizukuri (2000). อ้างถึงใน MLA (Modern Language Assoc.) Fletcher, Vivian. Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc, 2016. APA (American Psychological Assoc. Fletcher, V. (2016). Urban and Rural Developments: Perspectives, Strategies and Challenges. Nova Science Publishers, Inc. Pp.7
- Kernel, P.K., (2005). Creating and implementing a model for sustainable development in tourism enterprises. *Journal of Cleaner Production*, 13(2), 151-164.
- Law, A., De Lacy, T., Lipman, G., and Jiang, M., (2016). Transitioning to a green economy: the case of tourism in Bali, Indonesia. *Journal of Cleaner Production*, 111, 295-305.
- Lee, T. H. (2013). Influence analysis of community resident support for sustainable tourism development. *Tourism Management*, 34, P. 38.
- Lo, M.-C., Mahamad, A.A., Songan, P., & Yeo, A.W. (2012). Positioning rural tourism: Perspective from the local communities. *International Journal of Trade, Economic and Finance*, 3(1), 59-65.
- Luthe, T.; Wyss, R.; Schuckert, M. (2012). Network governance and regional resilience to climate change: Empirical evidence from mountain tourism communities., pp. 1-17.
- Morrison, A., Lynch, P., & Johns. N. (2004). International tourism networks. *International Journal of contemporary Hospitality Management*, 16(3), 197-202.
- Musa, I. J., & Ndawayo, B. A. (2011). The role of transportation in the development of tourism in Nigeria. *Tourismos*, 6(1). P.297-302
- Natalija Bogdanov & Bojan Zecevic. (2011). Public Private Partnership in Rural Tourism. pp. 8-9, 35-36.
- Novelli, M.; Schmitz, B.; Spencer, T. (2006). Networks, clusters and innovation in tourism: A UK experience. *Tourism Management*, vol. 27, no. 6, pp. 1141-1152.
- Potchana Suansri (2003) Guide to Community-Based Tourism Management. Bangkok: ProjectTravel for life and nature, page 14
- Ritchie, J. R. B., and Crouch, G. I., (2003). The competitive destination, a sustainable tourism perspective. Cambridge: Cabi Publishing. (pp.3, 68)
- Suthamma Nitikasetsoontorn (2015). The success factors of community-based tourism

- in Thailand. P. 25, 3-35.
- Thano, R. & Kote, D. (2015). *The tourism consumption, a special economic category of the final demand in Albania and in the countries in the region. EuroEconomica*, 24(1), P. 2.
- Virkar, A., & Mallya, P. (2018). A review of dimensions of tourism transport affecting tourism satisfaction. *Indian Journal of Commerce & Management Studies*, 9(1), 72-80.
- W. Thongma, W. Leelapattana, C.F. Tsai. (2011). *Strategy for cultural sustainable tourism development with networking in Mae-Ngon watershed area*. World Research Summit for Tourism and Hospitality., P. 2386, 2411.
- World Tourism Organization (UNWTO), 2017. *Tourism for Sustainable Development in the Least Developed Countries– Leveraging Resources for Sustainable Tourism with the Enhanced Integrated Framework*. p.8